

Con este criterio preténdese avaliar a capacidade do alumnado para analizar a complexidade de circunstancias que, pola súa importancia, determinan o posterior desenvolvemento dunha época, dun estilo ou dunha autoría determinada.

6. Realizar comentarios de textos relativos á música ou á danza.

Este criterio avalía a capacidade para captar e describir as formulacións plasmadas pola persoa autora do texto e relacionalas coas correntes estéticas e estilísticas dunha época concreta.

7. Realizar e expor un traballo sinxelo que requira a procura de información nos medios ao seu alcance sobre algún aspecto determinado e relativo á música, á danza, á literatura ou á estética da arte de calquera época, actual ou pasada.

Este criterio valorará en que medida o alumnado é quen de realizar e expor en termos aceptables un pequeno traballo, individual ou en equipo, no cal teña que manexar con autonomía distintas formas de información (sonoras ou escritas) e recorrer ás tecnoloxías da información e da comunicación ao seu alcance, empregando con rigor os datos obtidos.

8. Explicar, a partir dun exemplo proposto, a través dunha análise ou comentario, a utilización da música e da danza como soporte dun texto literario ou como medio de intensificación dramática en óperas, balé, cine ou teatro.

Este criterio pretende comprobar o desenvolvemento da comprensión do papel da música e da danza e o xeito en que se relaciona con outras artes para configurar xunto a elas unha obra artística total.

9. Identificar a función dos distintos axentes implicados na creación e difusión da música e da danza.

Con este criterio preténdese que non só coñezan e valoren aspectos diferentes da composición, interpretación e edición que interveñen na creación da música, senón tamén que aprecien a contribución dos medios de comunicación, así como das tecnoloxías da información e da comunicación, á creación e difusión da música.

10. Recoñecer as características máis destacadas do patrimonio musical galego, así como do resto do Estado español, e adoptar unha postura activa sobre el.

Este criterio avalía a capacidade do alumnado á hora de entender e valorar o papel xogado por creadoras, creadores e intérpretes de Galicia e do resto do Estado español, así como de comprender a importancia da música e da danza patrimonial, mostrando unha postura activa cara ao seu coñecemento, protección, recompilación e transmisión.

Orientacións metodolóxicas.

A materia de historia da música e da danza cumpre unha función formadora e educativa, e posúe un

potencial interdisciplinario fundamental á hora de realizar toda a formulación metodolóxica.

Propóñense as seguintes orientacións didácticas para desenvolver o currículo desta materia:

- Promover a unidade de teoría e práctica.

- Promover a participación activa do alumnado na aula nun ambiente de intercambio, colaboración e interacción.

- Fomentar a creatividade do alumnado.

- Potenciar a socialización, ademais de favorecer as relacións no grupo e o traballo de equipo.

- Facilitar o contacto co exterior, asistencia a audicións, concertos e espectáculos de danza, entre outros.

- Partir dos coñecementos previos do alumnado e desenvolver os contidos de forma estruturada e coherente, de maneira que a posibilidade de construír novas aprendizaxes repouse no xa aprendido.

- Propiciar situacións que sexan motivadoras para o alumnado ou que favorezan a motivación que sente de forma natural ante o fenómeno musical. Potenciaranse moi especialmente as posibilidades de comunicación a través do interese que posúe ante o feito musical, natural no ser humano, traballando nun ambiente distendido que propicie a asimilación dos novos conceptos.

- Fomentar a participación do alumnado na realización de traballos de investigación sobre autores e obras representativas dun estilo compositivo determinado.

- Potenciar a utilización das TIC que estean ao seu alcance, tanto con fins educativos como para o seu tempo de lecer. Igualmente, fomentárase a lectura e análise de diferentes fontes documentais, tanto en formato impreso como en soporte electrónico multimedia.

LINGUAXE E PRÁCTICA MUSICAL

Introdución.

A materia de linguaxe e práctica musical ten como obxectivo continuar aprofundando na formación musical que as alumnas e os alumnos foron adquirindo ao longo da ensinanza obrigatoria e a partir da cal se fixeron coas destrezas que lles permiten coñecer, comprender, apreciar e valorar criticamente o feito musical.

Esta materia organízase ao redor de dous aspectos. O primeiro deles é a progresión no coñecemento dos elementos morfolóxicos e sintácticos constitutivos da linguaxe musical, o segundo, o desenvolvemento de capacidades vinculadas coa expresión: a creación e a interpretación musical.

O proceso de adquisición dos coñecementos da linguaxe musical basearase necesariamente no desenvolvemento das destrezas para discriminar, grazas á audición comprensiva, os elementos da linguaxe, á vez que se desenvolven a capacidade para

identificar os símbolos da grafía musical, a lecto-escritura e a memoria.

Como é ben sabido, a música ten entre as súas finalidades a comunicación, para o que nesta materia se pretenden desenvolver as destrezas necesarias para a creación e interpretación de pezas vocais e instrumentais a través das cales se producirá o desenvolvemento das capacidades expresivas do alumnado. A experiencia persoal na produción do son cos propios medios fisiolóxicos está presente nos seres humanos desde a infancia. Xa que logo, a experiencia, que será previa á abstracción conceptual, partirá do pracer da participación activa no feito sonoro. Así, o alumnado comprenderá que o discurso musical adquire sentido cando os seus elementos se organizan e se interrelacionan grazas a unha sintaxe. O uso de partituras reforzará as destrezas para a lectura e a escritura de obras musicais.

A música occidental valorou o canto e as súas derivacións como compoñente importante e fecundo, tanto na creación como na interpretación, e aínda que tamén houbo notables desviacións, sempre xurdiron voces autorizadas reivindicando as propiedades vocais da música. Esta característica do canto, é dicir, a posibilidade de recrear e de expresarse musicalmente, proporciónaa en primeira instancia a voz humana, e de aí a conveniencia de experimentar o pracer do canto, individualmente ou en grupo. A experiencia vocal proporciona unha dimensión humana máis interiorizada do son físico. O saber cantar con musicalidade unha frase pode abrir a comprensión do fragmento, e así, aforrar moito esforzo no proceso de aprendizaxe. O saber traducir ao canto calquera símbolo gráfico-musical é unha auténtica sabedoría, que axudará a afondar notablemente na arte musical. Se o canto é, ademais, polifónico, multiplícase a capacidade didáctica. A plasticidade espacial deste fenómeno polisonoro, polirrítmico, politímbrico e polidinámico, proporciona unha dimensión social e artística única e insubstituíble.

A música é unha manifestación artística que, con diferentes linguaxes, se produce en todas as culturas. Na maioría delas, a compoñente rítmica é de singular importancia e está indisolublemente asociado ao movemento e á danza. Unha das primeiras vivencias musicais que teñen os seres humanos na infancia está unida á percepción do pulso, do ritmo, e estes provocan unha resposta motora consistente en axustar coordinadamente os propios movementos corporais co pulso musical. Así, a importancia da interiorización deste a través da experiencia, do movemento no espazo ou asociado á percusión corporal e instrumental.

Relacionada con este afondamento na práctica musical, unha sólida educación musical debe partir da produción sonora e facela chegar así á propia conciencia, interiorizando e humanizando a música antes de interpretala. Facer interpretar artisticamente de xeito individual ou colectivo é o primeiro

paso acertado na formación musical. A práctica, a experiencia, imponse, polo tanto, como unha actividade que proporciona, ademais do desenvolvemento das capacidades sociais e expresivas, aquelas outras inherentes a toda interpretación en formacións de conxunto: afinación, empaste, homoxeneidade na frase, igualdade nos ataques, claridade das texturas, vivencia do pulso e do ritmo, etc.

Como na linguaxe oral, a música precisa do son como soporte físico, a partir do cal se desenvolve e se dota dun significado que lle é propio. Do mesmo xeito que na linguaxe oral, pódese falar dos elementos morfolóxicos e sintácticos da linguaxe musical. A aprendizaxe das regras básicas que rexen os procesos harmónicos da música tonal é fundamental para poder comprender os procedementos da creación musical. Asemade, non debemos esquecer que o mundo da composición musical evolucionou con rechamante rapidez desde a primeira vintena do século XX, en que os elementos rítmicos gañaron protagonismo, grazas en gran medida a manifestacións musicais como o jazz, o rock, o pop e o flamenco.

Os contidos deste currículo articúlanse sobre catro grandes eixes: as destrezas necesarias para a práctica musical, a audición comprensiva, a teoría musical e a expresión musical a través da interpretación e a creación. Por último, inclúese un bloque dedicado ao coñecemento das posibilidades que ofrece a tecnoloxía na creación e edición musical.

Obxectivos.

A ensinanza da linguaxe e práctica musical no bacharelato terá como finalidade o desenvolvemento das seguintes capacidades:

1. Percibir conscientemente os elementos constitutivos da linguaxe e os distintos parámetros sonoros que conforman o feito musical, partindo da propia experiencia auditiva, ou da interpretación memorizada ou improvisada, de diferentes pezas ou fragmentos musicais.
2. Utilizar unha correcta emisión da voz para a reprodución interválica e melódica xeral (ata considéralas como un medio expresivo propio).
3. Expresarse musicalmente e con corrección a través da improvisación, a composición, a interpretación musical, o movemento e a audición, gozando e compartindo a vivencia co grupo de compañeiras e compañeiros.
4. Desenvolver a memoria e o oído interno, para relacionar a audición coa escritura, así como para recoñecer timbres, estruturas, formas, indicacións dinámicas, expresivas, temporais, etc.
5. Interiorización do pulso musical, desenvolvendo a coordinación motora, a través da realización corporal de ritmos e da danza.
6. Percibir e executar con independencia estruturas e desenvolvementos rítmicos ou melódicos simultáneos, dissociando a audición e o movemento.

7. Recoñecer as estruturas harmónicas básicas, as súas normas, os ornamentos e os signos expresivos a través da audición, da experimentación e da lectura de acordes.

8. Coñecer e practicar os elementos de linguaxe musical relativos á música clásica e contemporánea, o folk, as músicas do mundo, o jazz, o pop, etc.

9. Coñecer e empregar algunha das ferramentas das tecnoloxías da comunicación no eido da música e da danza, nos ámbitos da composición, da escritura ou na gravación audiovisual.

10. Ser consciente das normas que rexen a interpretación en conxunto, respectando as regras necesarias para unha interpretación en conxunto.

Contidos.

Destrezas musicais.

-Utilización da voz, individual ou colectivamente, partindo do coñecemento do aparello fonador, o seu funcionamento, a respiración, emisión, articulación, relaxación, afinación, etc.

-Interpretación vocal e instrumental atendendo ás indicacións relativas á expresión, á dinámica, á agónica, á articulación dos sons e aos seus ataques.

-Interpretación vocal e instrumental atendendo á ornamentación musical.

-Entoación individual e colectiva de escalas, intervalos melódicos, harmónicos, de arpexos ou de acordes.

-Interpretación memorizada de obras ou fragmentos musicais vocais adecuados ao nivel con ou sen acompañamento.

-Interiorización do pulso.

-Desenvolvemento da lateralidade a través da realización simultánea de diferentes ritmos básicos.

-Realización, vocal ou instrumental, de fórmulas rítmicas orixinadas polo pulso binario ou ternario e as súas variantes.

-Realización, vocal ou instrumental, de signos que modifican a duración, síncope, anacruses, notas a contratempo, cambios de compás, grupos de valoración especial, equivalencias pulso-pulso e fracción-fracción, etc.

-Práctica da lectura articulada e da escritura tanto melódica como harmónica nas claves de sol e fa en cuarta e da escritura tanto melódica como harmónica.

-Práctica de lectura de notas, sen clave, aténdose ao debuxo interválico.

-Práctica da lectura de obras musicais utilizando partituras.

A audición comprensiva.

-Percepción e identificación do pulso, dos acentos, dos compases binarios, ternarios e cuaternarios.

-Percepción, identificación e transcripción de fórmulas rítmicas básicas orixinadas polo pulso binario ou ternario.

-Percepción, identificación e transcripción de signos que modifican a duración, síncope, anacruses, notas a contratempo, cambios de compás, grupos de valoración especial, equivalencias pulso-pulso e fracción-fracción, etc.

-Identificación auditiva das características morfolóxicas básicas das obras musicais, tanto as que teñen como fundamento a linguaxe da música clásica como as que teñen como fundamento as linguaxes musicais contemporáneas, o jazz, a música tradicional, o rock, o flamenco e as músicas do mundo.

-Percepción, identificación auditiva e transcripción das escalas, funcións tonais -acordes maiores e menores, acordes de sétima dominante e de sétima diminuída, cadencias- e os modos e intervalos fóra do concepto tonal.

-Recoñecemento comprensivo das texturas musicais e dos timbres instrumentais nas obras escoitadas ou interpretadas.

-Recoñecemento auditivo e transcripción dos esquemas rítmicos, das melodías, dos intervalos e dos fragmentos melódicos resultantes da combinación dos devanditos elementos.

-Reproducción vocal memorizada dos esquemas rítmicos, das melodías, dos intervalos e dos fragmentos melódicos resultantes da combinación dos devanditos elementos.

-Identificación de erros ou diferenzas entre un fragmento escrito e o escoitado.

-Transcripción de esquemas harmónicos das obras escoitadas.

A creación e a interpretación.

-A música como medio de comunicación e de expresión artística e persoal.

-Composición e improvisación de pezas musicais, individualmente e en grupo, a partir de elementos morfolóxicos da linguaxe musical traballados previamente.

-Creación musical, improvisada ou non, usando os elementos coñecidos da linguaxe con ou sen proposta previa.

-Elaboración de arranxos para cancións seleccionando e combinando os elementos constitutivos da linguaxe musical coñecidos na clase.

-Interpretación vocal individual, con ou sen acompañamento instrumental, de pezas ou fragmentos do noso patrimonio musical.

-Interpretación colectiva e memorización de pezas vocais a unha e dúas voces.

-Interpretación individual ou en grupo de pezas musicais axeitadas ao nivel cos instrumentos dispoñibles da aula mantendo o tempo e axustándose ás indicacións da partitura.

-Realización de ritmos a través da práctica de actividades de danza e movemento evolucionando no espazo e compoñendo figuras harmoniosas acordes co carácter da música.

As tecnoloxías aplicadas ao son.

-O fenómeno físico-harmónico, o movemento ondulatorio, a serie de Fourier.

-As características acústicas dos instrumentos: os instrumentos transpositores, electrónicos e a manipulación artificial do son.

-Fundamentos dos sistemas de afinación. As proporcións asociadas aos intervalos: consonancia e disonancia. A serie harmónica. Índices acústicos. O diapason.

-A transmisión e o amortecemento do son.

-O sinal analóxico e o sinal dixital. A dixitalización do son analóxico.

-A síntese do son: a mostraxe (*samplers*), os filtros de frecuencias, multipistas.

-O hardware musical: os ordenadores, as tarxetas de son, as conexións.

-Tipos de software musical: editores de partituras, secuenciadores, programas xeradores de acompañamentos, mesa de mesturas.

-Práctica dos sistemas de gravación, analóxica ou dixital, de procesamento de sons de comunicación MIDI en interpretacións ou creacións propias.

-O uso da música con soporte electrónico en producións escénicas ou audiovisuais.

-Realización de sonorizacións a través da improvisación, composición ou selección musical de textos ou de imaxes.

A teoría musical.

-Coñecemento das graffas das fórmulas rítmicas, simultaneidade de ritmos, signos que modifican a duración, síncope, anacruse, notas a contratempo, os grupos de valoración especial contidos nun e en varios pulsos, etc.

-Coñecemento das normas da escritura melódica.

-Coñecemento das graffas e dos termos relativos á expresión musical, á dinámica, ao tempo, á agónica, á articulación musical e ao ataque dos sons.

-Coñecemento e comprensión dos ritmos característicos das danzas e das obras musicais.

-Coñecemento e comprensión das escalas, funcións tonais, intervalos, cadencias, acordes básicos e complementarios, a tonalidade, a modalidade e a modulación.

-Coñecemento dos principais sistemas de cifrado harmónico.

-Coñecemento da ornamentación musical.

-Comprensión do efecto que producen na música os sons da ornamentación e intensificación expresiva.

-O ámbito sonoro das claves e a súa relación entre si.

-Aproximación ás graffas contemporáneas.

Criterios de avaliación.

1. Entoar correctamente unha melodía, con acompañamento instrumental ou a capella, individualmente ou en grupo.

Este criterio ten por obxecto comprobar a capacidade do alumnado para aplicar a técnica vocal, para cantar afinadamente un fragmento tonal aplicando as indicacións de expresión na partitura.

2. Recoñecer auditivamente o pulso dunha obra ou fragmento, así como o acento periódico, e interiorizalo para mantelo durante breves períodos de silencio.

Este criterio trata de contrastar a percepción do pulso como referencia básica para a execución rítmica, así como a identificación do acento periódico base do compás, e lograr unha correcta interiorización do pulso que permita posteriormente unha axeitada execución individual ou colectiva.

3. Identificar e interpretar estruturas e desenvolvementos rítmicos ou melódicos simultáneos dunha obra breve ou fragmento, instrumental ou vocalmente, con e sen cambio de compás, nun tempo establecido.

Con este criterio de avaliación búscase constatar a capacidade do alumnado de interpretar –vocal e instrumentalmente–, de sentir internamente o pulso e encadear diversas fórmulas rítmicas axeitadas a este nivel con exactitude, nun tempo establecido, utilizando a disociación auditiva e motora e aplicando, se procede, as equivalencias nos cambios de compás.

4. Realizar exercicios psicomotores e improvisar estruturas rítmicas sobre un fragmento escoitado individual ou conxuntamente.

Este criterio de avaliación persegue desenvolver a relación afectiva do alumnado coa música, estimular a súa capacidade creativa e expresiva a través da práctica de variantes das fórmulas rítmicas coñecidas ou improvisando libremente estas, acordándoas co pulso e o compás do fragmento escoitado.

5. Identificar e reproducir intervalos, modelos melódicos, escalas ou acordes arpexados a partir de diferentes alturas.

Con este criterio trátase de comprobar a destreza para reproducir un mesmo feito melódico desde calquera altura, mantendo correctamente a intervállica do modelo e entendendo a tonalidade como unha realidade que responde a unhas regras determinadas.

6. Improvisar, individual ou colectivamente, breves melodías tonais ou modais, pequenas formas musicais partindo de premisas relativas a diferentes aspectos da linguaxe musical.

Este criterio pretende comprobar a asimilación dos conceptos tonais e modais básicos, o desenvolvemento da creatividade e a capacidade de selección e usar libremente os elementos da linguaxe musical de acordo cunha idea e estruturados nunha forma musical. Tamén avaliará a actitude para integrarse como un membro máis no grupo.

7. Recoñecer auditivamente e describir con posterioridade os trazos característicos das obras escoitadas ou interpretadas.

Coa aplicación deste criterio preténdese comprobar a capacidade do alumnado para percibir os aspectos básicos dunha obra musical: rítmicos, melódicos, tonais, modais, cadenciais, formais, tímbricos, modos de ataque, articulacións, etc., seleccionando previamente os aspectos que deban ser identificados ou ben deixando libremente que identifique os aspectos que lle resulten máis salientables.

8. Interpretar de memoria, individual ou conxuntamente, fragmentos de obras do repertorio, seleccionados entre os propostos polo alumnado.

Este criterio trata de avaliar o coñecemento do repertorio do alumnado, a súa capacidade de memorización, o desenvolvemento da súa sensibilidade musical, a súa capacidade expresiva, así como a súa actitude ante a música e ante os seus compañeiros e compañeiras.

9. Improvisar ou compoñer e interpretar unha breve obra musical para unha melodía dada que precise da participación de varios intérpretes e incorporar movemento coreográfico, utilizando os coñecementos musicais adquiridos.

Con este criterio preténdese comprobar o grao de asimilación dos conceptos teóricos da linguaxe musical e da capacidade do alumnado para usalos e combinalos na creación dunha pequena obra musical, a súa capacidade para construír a través do movemento unha creación coreográfica, axeitando o seu concepto ao carácter expresivo da obra, así como a súa disposición para realizar un traballo de maneira cooperativa, integrándose nun grupo.

10. Realizar traballos ou exercicios aplicando as ferramentas das tecnoloxías da comunicación aplicadas á música.

Con este criterio preténdese comprobar o desenvolvemento alcanzado no uso dos editores de partituras, secuenciadores, MIDI e software para aplicacións audiovisuais.

Orientacións metodolóxicas.

-Promover a interacción entre o alumnado e o profesorado para crear un ambiente de cooperación e participación que favoreza a comunicación e o intercambio de ideas.

-Planificación de actividades que permitan que o alumnado poida expresarse de xeito persoal dentro dun marco ben definido, con obxectivos e criterios claros en todo momento.

-Adaptar os obxectivos e contidos da materia aos intereses e capacidades de cada alumna e alumno.

-Potenciar a mirada crítica, de xeito que as alumnas e os alumnos poidan ser conscientes dos recursos empregados e poidan construír a súa propia opinión e creación con espírito responsable.

-Empregar e fomentar o uso das TIC, de xeito informativo e de xeito expresivo.

-Realizar actividades que teñan como resultado un produto final completamente terminado, de calidade e apto para ser presentado.

-Potenciar a sensibilidade artística e estética e os valores positivos propios dunha sociedade harmoniosa e equilibrada.

-Potenciar a presenza da reflexión teórica durante o proceso da elaboración práctica.

LITERATURA UNIVERSAL

Introdución.

Toda obra literaria é, sen dúbida, unha representación da vida, parcial pero significativa, así como un produto estético que utiliza a linguaxe como materia prima. Como tal, posúe unha intención artística en que o compoñente subxectivo do escritor ou escritora intervéñ para crear un universo novo a partir dunha realidade vivida ou sentida. Sabemos que a literatura se interesa polas nosas concepcións, interpretacións e experiencias do mundo; polo tanto, o seu estudo pode enfocarse como unha análise das ideas, dos sentimentos e do medio social e natural das persoas. Esta é a razón pola que a lectura e o estudo das figuras clásicas universais significa enfrontarse a todo canto rodea o xénero humano.

O estudo da literatura universal, pola perspectiva global que ofrece, debe contribuír a unha ampla formación literaria e humanística das alumnas e dos alumnos que sirva para afondar e ampliar a súa visión do mundo e para adquirir unha formación acorde cos seus intereses académicos e profesionais de cara ao futuro.

A aproximación aos textos literarios realizada durante os anteriores anos de ensino debe completarse cunha visión de conxunto dos grandes movementos literarios e das obras de autoras e autores máis representativos doutras literaturas, o que proporcionará unha visión máis comprensiva, ampla e profunda do discurso literario como fenómeno universal.

Pero a literatura aborda, tamén, temas recorrentes, case sempre comúns a culturas moi diversas que tiveron permanentemente unhas inquietudes semellantes, se enfrontaron a necesidades parecidas e matinaron a través dos tempos as mesmas fantasías. Os grandes temas da literatura universal son, sen